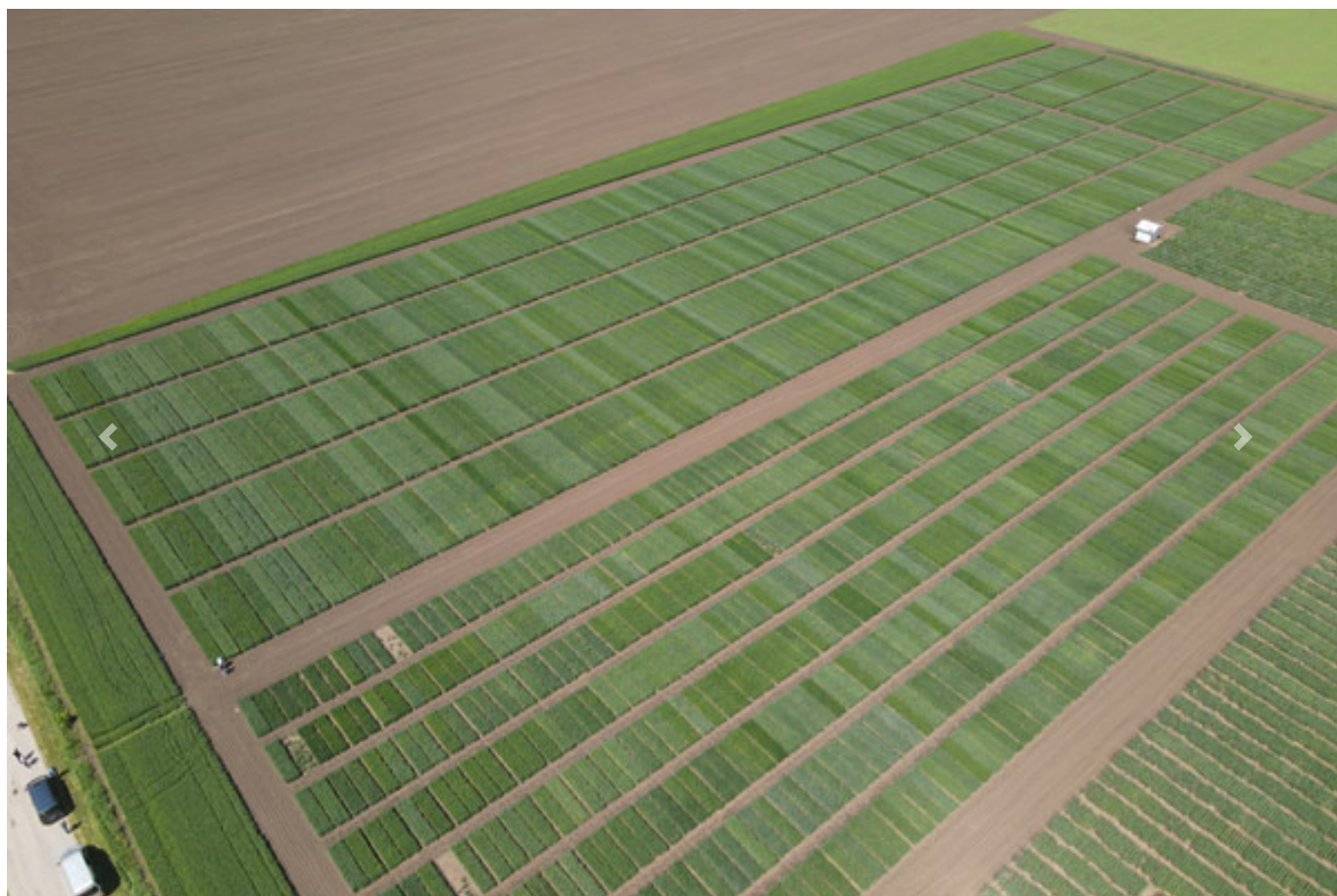

Обратно към българската селекция за по-качествено и устойчиво производство на пшеница в рискова среда

Автор(и): доц. д-р Галина Михова, Добруджански земеделски институт - Генерал Тошево, ССА

Дата: 16.02.2023 *Брой:* 2/2023

Националната научна програма „Здравословни храни за силна биоикономика и качество на живот“, финансирана от МОН има основна задача да стимулира целенасочените научни изследвания и политики в областта на селското стопанство, храните и биоикономиката, които спомогат за справяне с трите основни предизвикателства, пред които са изправени тези сектори днес: осигуряване на жизнеспособно производство на храни в отговор на нарастващото им търсене в световен мащаб; осигуряване на устойчиво управление на природните ресурси и действия в областта на климата и балансирано развитие на биоикономиката в селските райони и техните общности.

В рамките на проведената в края на миналата година Кръгла маса в град София организирана от екипа на ННП – „Здравословни храни за силна биоикономика и качество на живот“, доц. д-р. Галина Михова – селекционер на зърнено-житни култури в Добруджански земеделски институт, гр. Генерал Тошево представи резултатите от четиригодишни изпитвания при пшеницата в периода 2018-2022 г.

Целта на екипа, в която тя участва, е повишаване на продуктивния потенциал чрез търсене на балансирана комбинация между компонентите на добива и устойчивост към различни типове стрес. Нов акцент е създаването на генотипове зимна пшеница, подходящи за биологично производство.

В своята презентация „Обратно към българската селекция за по-качествено и устойчиво производство на пшеница в рискова среда“ доц. д-р. Галина Михова сподели как биотичният стрес в следствие на повишена честота на екстремни климатични явления влияе на сортовете пшеница, създадени в различни райони на Стария континент, включително и тези създадени в селекционните центрове на страната.

Поражения от възвратни пролетни мразове

Веgetацията на пшеницата е приблизително 9 месеца, биологичните особености на културата се подчиняват на няколко основни фактора – температура, светлина и влага, а всяко нарушение води до сериозен риск при тази култура. В рамките на НПП екипът учени сформира работна колекция, включваща голям брой сортове от различни агро-географски региони на Европа, като целта е да се наблюдава реакцията на сортовете при различни стресови условия. Българската селекция показва ниска продуктивна братимост, но е с висока озърненост на класа, брой зърна в клас и маса на 1000 зърна. При голяма част от чуждите сортове основен структуроопределящ компонент е продуктивната братимост. В същото време обаче те се характеризират с по-малък брой зърна в клас и по-ниско абсолютно тегло на зърното.

През последните години основни рискови фактори при пшеницата са засушаването през различни етапи от развитието, високи среднодневни температури през зимните месеци, водещи до разкаляване на посевите, значителни температурни амплитуди при възстановяване на вегетацията, както и късни пролетни мразове. Свидетели сме на влошена фитосанитарна обстановка, масово разпространение на плевелни асоциации и неприятели, болести с висок праг на икономическа вредност, включително жълта ръжда - болест, която е с висока вредоносност и за която все по-често има условия за развитие. Тези обстоятелства изискват внедряване на иновативни технологии на производство и селекционни подходи насочени към увеличаване на продуктивността по всички възможни начини.

Няма идеален сорт пшеница, има идеална сортова структура

Целта е постигане на устойчиво производство и висока добавена стойност. Първата стъпка е коректно изграждане на сортова структура. „Трябва да се залага на сортове, които са с взаимнодопълващи се характеристики. Задължително е използването на сертифициран посевен материал. Само така може да бъде гарантиран генетичния потенциал на сорта и няма други механизми за неговото компенсиране“, сподели в своята лекция доц. Михова.

Данните от последните пет години показват, че добивът при пшеницата в условията на Северна България се определя най-вече от сумата на активните температури от изкласяване до края на вегетацията, т.е. когато се реализира продуктивният ѝ потенциал. От особена важност е те да са в подходящи граници, когато става за наливането на зърното.

В Южна България висока зависимост на добива е установена със сумата на валежите след прехода на температурите през 5 градуса до изкласяване, когато се формира продуктивната братимост и натрупва биомаса през периода на вретене.

С висока средна продуктивност при условията на Генерал Тошево се отличават сортовете Драгана, Калина, Киара, Корона и Косара. При сортовете Лазарка, Мерилин и Пчелина е достигнат добив над 8 тона от 1 ха, а това са пшеници от група А. Те се отличават с отлични технологични и хлебопекарни качества. Съчетаването с висока продуктивност е безспорно сериозен селекционен успех.

Резултатите при условията на Южна България, също са много добри. Проведените експерименти в Садово показват по-различно диференциране на сортовете. Значителен е ефектът на факторите „генотип“ и „генотип x локация“. „За потенциала на един сорт не може да се съди, когато е изпитан само в една локация. Задължително е изпитването му при различни условия, с цел установяване на специфичната му реакция при стрес. Сортове с висока стабилност на добива по години са Ники, Пчелина, Ласка, Тина, Мустанг, Киара“, коментира доц. Михова.

Специфичните особености на регионалната селекция са по-бързото възстановяване на вегетацията през пролетните месеци, по-ранна дата на изкласяване, цъфтеж, опрашване и оплождане, динамична връзка между продължителност и темп на наливане на зърното. Българската селекция се характеризира с малко по-високо стъбло, но при стрес ниските сортове не се справят толкова добре и не могат да изхранят добре озърнен клас. При новите сортове успешно е преодолян друг производствен проблем – полягането. Те са със здраво и еластично стъбло.

Селекционно поле на Добруджанския институт

„Нашите сортове са ефективни, те не са претенциозни, не изискват „луксозни“ условия. Реализират висок добив с по-малко торове и влагане на пестициди. Постигнатият продуктивен потенциал създава висока добавена стойност в сравнение с онова, което е вложено“, каза в заключение доц. Михова.

В деловата програма на Селскостопанската академия на АГРА 2023 в панела "Земеделие в условията на променящ се климат" доц. д-р Михова, Добруджански земеделски институт - Генерал Тошево, ССА ще запознае подробно гостите на изложението със своите изследвания в лекцията "Обратно към българската селекция за по-качествено и устойчиво производство на пшеница в рискова среда".